

Краснослободск районы Усть-Рахмановка авылы район үзәгеннән ерак урнашкан – глубинкада; ишектән чыккачтын табигать сезне үз кочагына ала торган матур урында. Авылнын барлыкка килү тарихын искә алыйк. Шулай, Рахмановка елгасы буенда урнашкан авылга унжиденче гасырда темник татарлары нигез салган. 15 йортлы моселман мәчетле казна жирлегеннән күп су агып киткән инде. Узган гасырлар эчендә урман ягындагы авылнын чәчәк аткан еллары да булган: 329 ойдә 1950 кеше яшәгән. Районнын борынгы күп кенә авыллары кебек үк, Усть-Рахмановка да бик күп үзгәреш жилләрен кичерде. Ә хәзер нәрсә барын били шул: унлап яшәү йорты бар, тик барысында да кышларга калмыйлар авыл халкы. Биредә яшәүче топ халыкны бармак белән санарлык. Жәен, әлбәттә, авыл халык белән шактый тула; яздан бакча сезонын ачучылар байтак. Бу авылда картаеп жиргә үскән йортлар да бар. Агач йортларнын тузган түбәләрен, буш күзле тәрәзәләрен чүп үләннәре аша күрү чиксез авыр хисләр тудыра; хужасыз йортлар үзләренен гасырын яши бирәләр. Әмма чисталык, тәртип, тозеклек һәм авыл матурлыгына игътибарны жәлеп итеп утырган матур йортлар да бар. Бу хужалыклар үзләренен тозеклеге, яшәү шартлары, шау чәчәккә торенгән клумбалары, бакчаларынын похтәлеге белән шәһәрнен кайбер йорт тозелеше белән бәхәсләшә алыр иде. Мондый ойләр башкалар ориентирлаша торган маяклар кебек утыралар.

Усть-Рахмановка авылы Нагорный исемле бер урамнан тора. Биредә тормыш табигать кочагында үтә һәм ул ботенләй башкача, үз кагыйдәләре буенча тозелә. Авыл халкында уртаклык хисе тирән сакланган, чонки биредә һәрвакыт бердәм булып, ярдәмләшеп яшиләр. Топ кыйммәт, әлбәттә, кеше-ләр; алар аз булсалар да һәрберсе турында күп нәрсә сойләргә була. Әйтик, дачник Нәбиулла Абдрахман улы Тугушев һәрвакыт «Беларусь» тракторы белән ярдәмгә килергә әзер. Ул башкарып чыга алмаган очракларда, гусеницалы тракторында Илдар Таһир улы Алтышов ярдәмгә килә. Авылда бар нәрсә уч тобендә тосле: калкулыкта Акчуриннар йорты, анын капкасы каршында кечкенә генә кәнәфи - утыргыч бар. Ул кечкенә авыл жыеннарынын күптәнге урыны; тирә-күрше белән аралашырга яки моһим мәсьәләләр буенча фикер алышырга кирәкле утыргыч. Анда утырып хужабикә Лидия Михайловна белән район гәзите корреспонденты Татьяна Фокина сойләшкән. Ә гаиләнен ир-ат яртысы күрше районга ашлык алырга киткән.

«Гомумән алганда, без яхшы гына яшибез, - ди пенсионер ханым. - Хужалык тотабыз,

дорес, сыерны сатарга туры килде. Безгә, пенсионерларга, аны асрау авыр булды. Ә менә аттан баш тартмыйбыз. Бу безнен күрше авылга икмәк, азык-толек алырга бару транспорты. Һәм башка максатларда да ат бик тә кирәк. Тавыкларны ишегалдында тотабыз, кечкенә умарталыгыбыз бар. Безнен конкүреш жайлаштырылган. Авылда табигый газ, электр ут, ә кое суын вакуум насосы белән ойгә тарттырабыз. Керне - кер юу машинасы юа. Азык - толекне суыткыч, тундыру камерасында саклыйбыз. Авыл халкы очен санузеллар да яналык тугел. Тик без ваннадан гына баш тартабыз. Күнелебезгә мунчалар хуш килә, ә бакчачыларнын жәйге душлары да бар». Әйтеп китәргә кирәк, Лидия Михайловна берничә дистә ел элек Ковылкино районынын Котракс бистәсеннән Сәмиулла Абдулла улына киявгә чыгып, ике улын табып, бу якны яраткан. Егерме жиде ел жирле кибеттә (ябылганчы) сатучы булып эшләгән. Ул сәвдә иткән кызыл кирпечтән тозелгән бина авыл үзәгендә утыра һәм анын оеннән дә әйбәт күренә. Йозакта медпункт, клуб кебек үк, мәктәп тә.

«Безнен барыбыз очен дә ин моһим проблемаларнын берсе – трассадан авылыбызга кадәр асфальт юл юклыгы, - ди Лидия Михайловна. - Жәйге корылыкта юл аша үтеп була, коз-кышларын яхшы үтә торган техникада гына йорергә була. Ә ул ботен кешедә дә юк. Юлсыз яшәргә бигрәк кышын авыр. Хәер, сонгы елларда безнен юлларны вакыт-вакыт чистарталар. Һәм без моны оештыручыларга рәхмәтле».

Әнгәмәдәшебез Камиль Хисаметдин улы Акмаев та сүзгә кушыла: «Кайчагында безнен юлга кар шундый күп иттереп тутыра, бу проблеманы авыл хакимияте белән тиз генә хәл итеп булмый, - дип ости. - Жирле бюджетта бу максатларга акча юк, бигрәк тә техника табуы читен. Кемнедер ялларга кирәк. Гаделлек очен шуны да әйтә алам, Колопинка авыл жирлегенен элекке башлыгы (без шул авыл жирлеге карамагында) олешчә юл проблемасын хәл итүгә иреште: юлнын чокырлы бер участогында су агу очен торба салдыртты, вак таш түшәгәннәр. Монын очен дә зур рәхмәт ана».

Усть-Рахмановкалылар очен юл - тышкы доньяны тоташтыручы жеп. Кибетләрдән, якын-тирә авыллар базарларыннан яшәү очен кирәкле әйберләр алып кайтыр очен кирәк. Түтәлләрдә дә, абзарларда барысын да үз кулларын белән үстереп булмый. Белгәнебезчә, авыл халкы - яхшы хезмәтчәннәр; бәрәнге, яшелчәләрне, жиләк – жимешләрне үстерүен-үстерә-ләр. Аларнын кайберләре теплицалар да тозегән. Хәтта жәйгә килүчеләр дә йомырка сала торган тавыклар үстерергә олгерә. Юл - туганнарынын, балаларынын һәм оныкларынын еш килү, вакытында ашыгыч медицина ярдәме күрсәтү, куркынычсызлык хезмәтләре күрсәтү очен бик кирәк. Рәхмәт сүзләре белән Колопино амбулаториясенен гомуми практика табибы А.В. Осин турында әйттеләр авыл кешеләре; Алексей әфәнде коне-тоне буе усть-рахманлыларга медицина ярдәме күрсәтә.

Пенсия алу да авыл халкы очен катлаулы проблемага әйләнгән. Почтальонны күптән күргәннәре юк. Пенсия алучылар бер-ике генә булса да, алар арасында инвалидлар, тугызынчы дис-тәдәгеләре дә бар. Күрше авылнын почта бүлекчәсенә кадәр юл йоз чакрымга якын, азмобиль кешеләргә бу юл - булдыра алмаслык ара. Тагын бер борчыган заманча мәсьәләне отставкадагы эчке эшләр министрлыгы (МВД) подполковнигы Искәндәр Ибраһим улы Грачев житкерде. Авылда барысы да кәрәзле телефоннардан файдалана, әмма урамнын түбән олешендә элемтә булмый. Анын әйтүенчә, биредә яшәүчеләрнен скайп буенча якыннары белән аралашырга теләкләре зур.

«Мелиоводхоз» оешмасынын Ләмбе-рә филиалында пенсиягә чыкканчы тырышып хезмәт иткән акыллы һәм игелекле Камиль Хисаметдин улы Акмаев утыргычтагы әнгәмәдән сон,

авыл буйлап, бүгенге тормыш турында сойләп, тобәкнен тарихи үткәненә әйләнеп кайтып, авыл белән таныштырды. Элеккеге клуб модире, авыл Советы депутаты, авыл халкы турында кайгырткан Захар Хисаметдин улы Алтышов йорты янында туктап, авылдашлары күнелендә якты истәлек булып калган анын тормыш иптәше, кайгыртучан һәм игелекле хатыны турында да искә алдык. Бүген Алтышовлар йорты буш тора. Ә астарак, усть-рахманчыларнын инде бүген бакыйлыкка күчкән беренче укытучылары Галина Ивановна Капкаеванын куак арасыннан ое күренеп тора. Ул бирегә яшь кыз булып килгән, 45 ел эшләгән. Мәчеттә балаларны укыта башлаган, ә аннары үз кулы белән мәктәп салдырган кеше. Тагы 1944 елда Берлинда фашистлар тарафыннан Муса Жәлил белән бергә жәзалап үтерелгән якташ шагыйрь һәм журналист Әхмәт Симаевнын исемен халык горурланып искә ала. Кызганычка каршы, бүген авылда анын турында бернинди дә истәлекле урын исән калмаган. Шулай ук Боек Жинүгә зур олеш керткән очен Кызыл Йолдыз ордены белән бүләкләнгән И.И.Грачевны, III һәм II дәрәжә Дан ордены белән бүләкләнгән Х.Х. Акмаевны, ике Кызыл Йолдыз ордены, I һәм II дәрәжә Ватан сугышы ордены белән бүләкләнгән О.А.Тугушевны хормәт белән искә алды Камиль Хисаметдин улы. Алар - жинүчеләрнен даны белән горурланучы әнгәмәдәшләрнен каһарман әтиләре, шушы ерак авыл кешеләре.
Истәлекләрне янартып авыл белән танышуны дәвам итәбез. Тирә-якта бушлык, ә табигать бушлыкка түзми. Моны күрергә авыр. Жинелчә жилдә баганаларындагы күчәр тирәсендә кулдан ясалган флюгерлар - башлары киселгән пластик шешәләр әйләнә. «Бу кулдан ясалган әйберләр кротларны куркыту очен, - дип эшне белеп анлата Камиль Хисаметдин улы Акмаев. - Кимерүчеләр безнен чишмәне дә боздылар дип уйлыйбыз. Күптән түгел уртак тырышлык белән борынгы чишмә остендә яна агач бура урнаштырдык. Әмма күпмедер вакыттан сон, судан күнелсез ис килә башлады. Суга анализ ясатырга кирәк, тик бу мәшәкатьле эш, диләр.
Һичшиксез, тобәк экологиясе үзгәр-де. Заманында биредә колхоз бар иде. Күп еллар авыл тирәсендә басулар эшкәртелми; алар каеннар, башка кыргый үсемлекләр очен унайлы туфракка әверелде. Элек кешеләр жирне урман янында яулаган, хәзер урман авылга килә. Барысы да яхшы булыр иде, тик коры үләнгә ут кабу куркынычы яный. Авыл халкы үзләре йорт тирәләрендәге территорияләрне чаба, әмма буш яткан барлык участокларны үзләре генә башкарып чыга алмый. Кайчандыр кулдан казылган буа да ләм белән каплана...»
Проблемаларга карамастан, Усть-Рахмановкада кунакчыл, юмарт, эчкерсез, тырыш кешеләр яшәгәнче авыл да яшәр. Кечкенә Ватаныбызнын ерак авылы күкрәк тутырып чиста саф һаваны сулаган балалары, оныклары булганга да яшәячәк. Менә олыгайган К.Х.Акмаевнын оныгы Радик та бабакае белән чәчәкләр үстерергә яраткан әбисе Халидә Әхмәт кызынын хәлен белергә, шулай ук үзенен техникасы белән шогыльләнергә килгән. Анын гаражы янында чын мәгънәсендә ретро-машиналар күргәзмәсе. Бу йортта утлар сунмәгән әле.

Наилә Насырова